

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BSO321

Predefinert informasjon

Startdato:	09-02-2019 09:00	Termin:	2019 VÅR
Sluttdato:	23-05-2019 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 BSO321 1 H 2019 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.: 333

Informasjon fra deltaker

Antall ord *: 9506

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert oppgavetittelen
på norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Utfordringer med barns medvirkning i
barnevernet

Challenges with children's participation
in the child welfare service

Kandidatnummer 333

Bachelor i sosialt arbeid - BSO321

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltaking

23.05.2019

Antall ord: 9506

Innholdsfortegnelse

SUMMARY	3
1.0 INNLEDNING	4
1.1 TEMA	4
1.2 BAKGRUNN FOR TEMA	4
1.3 PROBLEMSTILLING	5
1.4 AVGRENSNINGER OG BEGREPSAVKLARINGER	5
1.5 OPPGAVENS OPPBYGNING	6
2.0 METODE	8
2.1 LITTERATUR- OG KILDESØK	8
2.2 KILDEKRITIKK	9
3.0 TEORI	11
3.1 JURIDISKE RAMMER	11
3.2 UNDERSØKELSESFASEN	14
3.3 ULIKE FORSTÅELSER AV MEDVIRKNING	14
3.4 FORSKNING PÅ BARNES MEDVIRKNING I PRAKSIS	15
3.5 FEM GRUNNLEGGENDE UTFORDRINGER	16
3.5.1 FRYKT FOR Å BELASTE BARNET	17
3.5.2 SAKEN VURDERES SOM UEGNET	17
3.5.3 ORGANISATORISKE FORHOLD	17
3.5.4 KONTAKTPERSONERS MANGLENDE KOMPETANSE	18
3.5.5 BARNEFAKTORER	18
4.0 DRØFTING	19
4.1 FRYKT FOR Å BELASTE BARNET	19
4.2 SAKEN VURDERES SOM UEGNET	21
4.3 ORGANISATORISKE FORHOLD	22
4.4 KONTAKTPERSONENS MANGLENDE KOMPETANSE	23
4.5 BARNEFAKTORER	26
5.0 AVSLUTNING	30
KILDELISTE	32

Summary

Children's participation in the child welfare service has received considerable attention in the recent decades, both politically and legally. In 2018, the children's rights to involvement were strengthened in the Child Welfare Act. Nevertheless, studies show varying results in how much children participate in the child welfare service, and the children's point of view is rarely prioritised.

This thesis aims to explore why not all children participate in the child welfare service. In order to facilitate children's involvement, they must have a clear perception of what participation means. This text will therefore examine the different ways of understanding participation. Does participation mean giving children the right to express their opinion, or does it go so far as giving children the right to decide the outcome of their case?

The focus of the text will be on the challenges that affect children's participation in the child welfare service. The task will be literature based because there is done a lot of research on this topic. In its discussion of the thesis question the text will make use of theories about the children's perspective, paternalism and different understanding models. The studies show that there are five main challenges for children's participation; the case worker's knowledge, the case worker considers the case unsuitable, fear of burdening the child, organizational conditions and child factors. It will be discussed how these challenges affect children's participation.

1.0 Innledning

1.1 Tema

De siste tiårene har barns medvirkning i barneverntjenesten vært på den politiske og sosialfaglige dagsordenen. Medvirkning handler om at barnet skal gis relevant informasjon og skal ha innflytelse på avgjørelser som fattes (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 50). Dette er med på å sikre gode faglige vurderinger for hva som er barnets beste ettersom barneverntjenestene får et mer komplekst bilde av barnets liv (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017, punkt 1.1). I tillegg skal medvirkning gi barnet bedre rettssikkerhet og styrke barnets posisjon (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 50). Barneverntjenesten vektlegger stadig sterkere barns rett til medvirkning, og det er formulert blant annet i Grunnloven, barnekonvensjonen og barnevernloven. Barne- og likestillingsdepartementet arbeider med en ny barnevernlov, og i påvente av den nye loven trådte nye bestemmelser vedrørende medvirkning i kraft i 2018, basert på forslagene i Prop. 169 L (2016-2017). Barneperspektivet er blitt styrket i loven, og barn anerkjennes som aktive og skapende subjekter (Backe-Hansen, 2016, s. 38; Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49).

Tema for denne oppgaven er barns medvirkning i barneverntjenesten. Selv om barns medvirkning i lang tid har vært på dagsordenen og har et sterkt juridisk rammeverk, viser ulik forskning og tilsyn at barn blir hørt i varierende grad. En undersøkelse fra 2012 fant ut at i 18 prosent av de sakene som ble gjennomgått snakket ikke barneverntjenesten med barnet i løpet av undersøkelsesfasen (Riksrevisjonen sitert i NOU 2017:12, 2017, s. 110). Også Vis (2014, s. 44) sin doktoravhandling peker på at barn blir for lite inkludert i barneverntjenesten. Videre viser andre studier at barneverntjenestene mangler rutiner og metoder for å snakke med barn (Lurie, Kvaran, Tjelflaat & Sørli, 2015, s. 19; Skauge, 2010, s. 60-65). Medvirkningen er lovfestet, men hvilke utfordringer er det som hindrer barneverntjenesten i å snakke med barna?

1.2 Bakgrunn for tema

Da jeg var i praksis i den kommunale delen av barneverntjenesten tidligere i utdannelsen ble jeg spesielt opptatt av barns medvirkning på grunn av deltakelse i prosjektet ”Dokumentasjon av barnets stemme” i regi av Høgskulen på Vestlandet. Prosjektet gjorde at jeg ble bevisst på

hvor viktig barnets stemme er, og jeg så også hvor forskjellig samtalene ble utført og journalført. Jeg ble interessert i å finne ut av hva som var grunnen til at barneverntjenestene involverer barna i ulik grad. En annen grunn for valg av tema er fordi medvirkning er svært relevant for studiet og som kommende sosionom. Uansett hvor en jobber som sosionom vil en jobbe med brukere som har rett på medvirkning. Medvirkning er dessuten en god måte å skape tillit på, og kan bidra til et godt samarbeid.

1.3 Problemstilling

Forskning viser at barn mange ganger ikke får medvirke på tross av styrkede rettigheter (NOU 2017:12, 2017, s. 110). Problemstillingen for oppgaven er:

På hvilke ulike måter kan en forstå begrepet medvirkning, og hvilke utfordringer er det som gjør at barn ikke alltid medvirker i barneverntjenesten?

Oppgaven ønsker å finne ut i hvilken grad barn medvirker i barneverntjenestens undersøkelsesfase, hvordan barn kan medvirke på ulike måter og nivåer, og hvilke barrierer som gjør at det er krevende for kontaktpersoner å involvere barna. Teksten vil ha kontaktpersoner i barnevernet sitt perspektiv, og flere teorier vil drøftes. Hovedvekten av oppgaven vil omhandle hvilke utfordringer kontaktpersoner møter når barn skal medvirke. Ulik forståelse av medvirkning vil bidra til å belyse disse hindringene, fordi uten en klar oppfatning av begrepet medvirkning vil det være vanskelig å tilrettelegge for det.

1.4 Avgrensninger og begrepsavklaringer

Barns medvirkning er et bredt tema, og avgrensninger er nødvendig.

I denne oppgaven blir betegnelser som *å bli hørt*, *deltakelse*, *medbestemmelse*, *barnets stemme* brukt rundt tema medvirkning. Disse begrepene kan vise at barnet får informasjon, får ytre sine synspunkter, bestemme og lignende. Begrepet *medvirkning* blir brukt fremfor brukermedvirkning. Dette er fordi da § 1-6 ble tilføyd i barnevernloven (1992) i fjor, blir begrepet medvirkning brukt.

Begrepet *kontaktperson* vil bli brukt som barnevernsarbeidere i den kommunale delen av barnevernet.

Oppgaven kommer til å fokusere på barns medvirkning i *undersøkelsesfasen* i den kommunale delen av barneverntjenesten. Avgrensningen er gjort fordi det er essensielt at barn deltar i prosessen for å finne egnede tiltak som de forhåpentligvis får nytte av senere. Det er også gjort fordi barnet kan komme med informasjon som gjør at barnevernet vurderer at det ikke er nødvendig med tiltak (Backe-Hansen, 2016, s. 40). I tillegg er undersøkelsesfasen ofte første gang barnet møter kontaktpersonen, og relasjonen dem imellom etableres her (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 108).

Oppgaven vil ikke drøfte om barn bør medvirke i barneverntjenesten eller ei, fordi barns rett til medvirkning er lovbestemt i Norge (Strandbu & Vis, 2016, s. 146). Fokuset vil være på hvilke utfordringer som gjør at noen barn ikke får medvirke i barneverntjenestens undersøkelsesfase, til tross for det styrkede lovverket.

Barnevernloven gjelder for personer under myndighetsalder, altså 18 år, men tiltak kan fortsette til barnet har fylt 23 år (1992, § 1-3). Det er viktig med medvirkning for barn i alle aldre, men i denne oppgaven fokuseres det på barn *under 15 år*. De juridiske rammene er annerledes for barn over 15 år ettersom de er part i saken, og har andre sterkere rettigheter for deltakelse i barnevernet (barnevernloven, 1992, § 6-3 annet ledd). Videre medvirker barn under 15 år i langt mindre grad enn eldre barn (Vis, 2014, s. 26).

1.5 Oppgavens oppbygning

Oppgaven inneholder fem kapitler; Innledning, Metode, Teori, Drøfting og Avslutning.

Kapittel 2 omhandler metode. Her vil metoden og litteratursøkene begrunnes og kritisk vurderes.

Kapittel 3 er den teoretiske delen av oppgaven. Litteratur, lovverk og forskning som brukes i drøftingsdelen vil bli gjennomgått her.

Kapittel 4 vil drøfte teorien som ble presentert i kapittel 3.

Kapittel 5 er et avsluttende kapittel. Dette vil være en oppsummering av oppgaven.

Til sist vil oppgaven inneholde en litteraturliste.

2.0 Metode

Metode er ulike måter en kan samle inn data for å belyse noe (Dalland, 2017, s. 52). For å finne ut hvilke utfordringer som gjør det vanskelig for kontaktpersoner å la barn medvirke i undersøkelsesfasen kan en bruke flere ulike metodiske tilnærminger. Denne oppgaven vil være litteraturbasert fordi det finnes mye forskning og faglitteratur om temaet. Ettersom målet med oppgaven er å få en økt faglig innsikt om forståelsesformer og hindringer rundt barns medvirkning vil litteraturstudie som metode være formålstjenlig. Også med tanke på den begrensede tiden oppgaven har hatt til disposisjon er metoden egnet (Dalland, 2017, s. 212).

2.1 Litteratur- og kildesøk

De fleste kildene er funnet ved hjelp av internett og bibliotekets hjemmesider. Også råd om litteratur fra veileder er vurdert etter relevans og stort sett fulgt. Det er benyttet vitenskapelige tidsskriftsartikler, fagbøker, offentlige publikasjoner, fagtidsskriftsartikler, mastergrads- og doktorgradsavhandlinger.

Databaser som er brukt for å finne relevant litteratur og forskningsartikler er Oria, Idunn og Google Scholar. I tillegg er det funnet litteratur- og forskningsartikler fra Bufdirs nettbibliotek og Regjeringen sine nettsider. Lovdata er benyttet for å finne oppdaterte lovverk. Samtidig er det funnet relevant litteratur fra kilder som er brukt i tidligere doktor- masteravhandlinger. Det er også brukt tidligere pensum fra sosionomutdanningen.

De norske søkeordene jeg har brukt er: barn*, barnevern*, brukermedvirkning*, medvirkning*, undersøkelse*, deltakelse*, makt* og beslutning*. For å finne kilder publisert på engelsk i internasjonale tidsskrifter har jeg brukt søkeordene: child*, child protection*, child welfare*, involve*, involving*, participation* og decision*. Søkeordene har blitt søkt på i ulike kombinasjoner for å finne mest mulig relevante kilder. De samme kildene og forfatterne viste seg under flere treff.

2.2 Kildekritikk

Kilder er alt som bidrar til en oppgave, og må de vurderes om de er holdbare (Dalland & Trygstad, 2017, s 149-150). Det er kun norsk og engelsk forskning og litteratur som er valgt, fordi kildene skal være relevant til problemstillingen som omhandler dagens situasjon i norsk barnevern. Siden tusenårsskiftet er det publisert en del forskning og litteratur på feltet, og derfor vil kilder fra de siste ti årene være sentrale. Det vil være mest relevant å finne nyere forskning fordi synet på barn har endret seg, og barns medvirkning har hatt et økende fokus de siste tiårene.

Det finnes flere styrker og svakheter med litteraturstudie som metode. En styrke er at forskningen og faglitteraturen kan belyse et bredt spekter av utfordringer kontaktpersoner møter knyttet til barns medvirkning. Det er derimot en svakhet at dataene er innhentet og tolket subjektivt av meg. Min forkunnskap og interesse kan ha styrt valg av forskning og litteratur, og hvordan jeg har tolket innholdet. For å styrke reliabiliteten har jeg kritisk vurdert hver kilde ved hjelp av det Dalland og Trygstad (2017, s. 150) kaller informasjonskompetanse. Det handler om å søke etter informasjon og vurdere den kritisk etter relevans og pålitelighet. Alle kilder er vurdert kritisk etter hvem som har publisert teksten, hvem som er forfatteren, hva slags type tekst det er og lignende.

Dalland og Trygstad (2017, s. 154) viser et kildehierarki i sin bok om metode og oppgaveskriving. Øverst i hierarkiet er de mest pålitelige kildene, og nederst er de minst sikre kildene. Øverst i kildehierarkiet er vitenskapelige tidsskrifter. Her har redaksjoner og uavhengige fagpersoner sikret kvaliteten før tidsskriftene ble publisert. Oppgaven bruker flere vitenskapelige tidsskriftsartikler, som for eksempel fra Seim, Slettebø, Vis og Christiansen. Disse navnene går igjen, og er og har vært aktive i feltet lenge. De vitenskapelige tidsskriftartiklene jeg har valgt er fagfelleverdert, som vil si at to eller flere upartiske eksperter har godkjent innholdet. Dette betyr at artiklene har en viss gyldighet og holdbarhet (Dalland, 2017, s. 165).

Lærebøker og fagbøker ligger på fjerde plass i kildehierarkiet. Det er funnet papirbaserte fagbøker som jeg har lånt på ulike bibliotek. Ettersom fagbøker ligger nokså høyt på kildehierarkiet, kan en betegne disse kildene som pålitelige. De fleste fagbøkene jeg har valgt

er utgitt de siste årene. Det er likevel valgt å bruke noen eldre kilder der det vurderes at kilden fortsatt er relevant.

På femte plass i kildehierarkiet ligger offentlige publikasjoner. Dette er kilder som tradisjonelt er utgitt av stortinget og regjeringen (Dalland & Trygstad, 2017, s. 155). Oppgaven bruker blant annet lovtekster og forskrifter fra Lovdata og NOUer. Mange av disse kildene viser resultater fra både undersøkelse-, tiltak- og fosterhjemsavdelingene i barneverntjenestene. Det har derfor vært krevende å finne relevant forskning ettersom oppgaven er avgrenset til å omhandle barnevernets undersøkelsesfase.

3.0 Teori

Her vil de juridiske rammene og forskning om barns medvirkning de seneste årene forklare hvordan situasjonen er i dag. Videre vil teorier om blant annet barnets beste, barneperspektivet, makt og skjønn belyse problemstillingen.

3.1 Juridiske rammer

De seneste tiårene har barns posisjon i familiene og samfunnet endret seg i takt med en økt politisk og rettslig interesse (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49). Barn blir nå i større grad respektert som subjekter, som betyr at barn sees på som individer med egne tanker og meninger som de har rett til å uttrykke. Synet på barn reflekteres i lovverket ved at barn er sikret innflytelse i ulike instanser og samfunnsområder (Strandbu & Vis, 2016, s. 146). Barnets rett til medvirkning blir stadig sterkere vektlagt i barnevernloven, senest i 2018.

FNs barnekonvensjon har et grunnleggende syn på barn som selvstendige aktører i eget liv, og dermed er barnets egen deltakelse nødvendig (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 28). FNs barnekonvensjon ble ratifisert av Norge i 1991, og Norge er pliktet til å ha en lovgivning som sikrer barns velferd, behov og rettigheter (Kane, 2016). Barnekonvensjonen kan en dele inn i de tre bolkene ”the three P’s”; *protection* (beskyttelse), *provision* (tilretteleggelse) og *participation* (deltakelse) (Christiansen et al., 2015, s. 207). Barns rett til medvirkning er nedfelt i artikkel 12, 13, 14, 15 og 17 (Strandbu & Vis, 2016, s. 146). I artikkel 12 i konvensjonen vises det til at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal fritt kunne gjøre uttrykk for disse. Også her presiseres det at synspunktene skal vektlegges ut fra barnets alder og modenhet. Barnekonvensjonens artikkel 3 forteller også at alle handlinger gjort av offentlig og private aktører skal være til barnet beste (Barne- og familiedepartementet, 1989).

Under kapittelet om menneskerettigheter i Grunnloven fastslås det at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd, og skal dermed bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv (Grunnloven, 1814, § 104). Barnet sin mening skal tillegges vekt etter alder og utvikling. Da § 104 ble kunngjort i 2014 ble det understreket at avgjørelser og handlinger også skal skje etter barnets beste.

Hensynet til barnets beste er det mest grunnleggende prinsippet i barnevernet, og er nedfelt i barnevernloven § 4-1 og barnekonvensjonen artikkel 3 (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 27). Alle beslutninger og handlinger skal være til barnets beste, og hva som er barnets beste og barnets meninger er nært forbundet med hverandre. Hva som defineres som det enkelte barnets beste skal være basert på juridiske, faglige og skjønnsmessige vurderinger. Kontaktpersoner kan opptre paternalistisk ettersom det er de som avgjør hva som er barnets beste i situasjoner der barnet ikke har den rette kompetansen eller evnen til å beskytte seg selv. Dette er helt nødvendig, og er årsaken til at barnevernet eksisterer (Nordtvedt, 2008, s. 255-256). I Norge er det få anvisninger til hvordan kontaktpersoner skal bedømme hva som er barnets beste sammenlignet med andre vestlige land, selv om lover og retningslinjer setter visse rammer (Læret & Skivenes, 2016, s. 36-37). En kan aldri finne fram til hva som objektivt og nøytralt er barnets beste (Øvreeide, 2009, s. 22). Barnas kontekst varierer og normative oppfatninger av hva som er barnets beste endrer seg over tid og er forskjellig i ulike samfunn og kulturer. Derfor er vurderingen av barnets beste kompleks og komplisert (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 28; Læret & Skivenes, 2016, s. 37).

Videre er barneverntjenester forpliktet til å følge barnevernloven, og også her er det juridisk forankret at barn har rett til medvirkning. Barnevernloven (1992) § 6-3 fastslår at barn som er over syv år, og yngre barn som kan danne egne synspunkter, skal informeres og ha mulighet til å uttale seg før avgjørelser tas. Det presiseres også her at synspunktene barna har skal vektlegges etter alder og modenhet.

I 2014 ble forskrift om medvirkning og tillitsperson fastsatt av barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet med hjemmel i barnevernloven. Barns rett til medvirkning er forklart i §§ 3, 4, 5, 6 og 7. Medvirkning blir definert i § 3 som at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og mulighet til å fritt gi uttrykk for sine synspunkter. I tillegg skal barnet bli lyttet til, og meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Både verbal og ikke-verbal kommunikasjon forstås som medvirkning. § 4 presiserer hva barnet skal få informasjon om. Forskriftens § 5 fastslår at barnet skal kunne medvirke under hele sakens forløp i barnevernet, og forteller at barnet ikke skal utsettes for press for å medvirke. Barnevernet skal også sikre at medvirkning skjer i trygge rammer, og tilrettelegges ut fra barnets modenhet og alder, etter § 6. Den samme paragrafen trekker videre frem at barnets perspektiv er nødvendig for å vurdere hva som er til barnets beste. Barnevernet er

også juridisk forpliktet til å dokumentere om barnet har fått mulighet til å medvirke, hva barnet har blitt spurt om, og hva som er barnets syn, etter § 7.

I 2018 ble det gjort flere endringer i barnevernloven som forsterker barnets rett til medvirkning i loven. Tilføyelsene og endringene av flere paragrafer i barnevernloven (1992) er et resultat av den fagpolitiske debatten de seneste årene. I 2019 vil en ny barnevernlov bli sendt på høring, og barnet vil trolig få en enda mer sentral plass i loven. Svakheterne ved barnevernets praksis knyttet til barns medvirkning er dermed erkjent på samfunnsnivå (Alexander, Glorija, Toresen & Steinrem, 2018, s. 126).

En av disse endringene er at barnevernloven (1992) § 4-1 annet ledd ble opphevet for å bli erstattet av nye bestemmelser som sterkere presiserer barnets rett til å medvirke. Tidligere var det ikke tydeliggjort hvordan barn skal få mulighet til å medvirke, og heller ikke lovregulert at barnets synspunkt skal vektlegges i beslutninger. Selv om barnet ikke har plikt til å medvirke, så er det en plikt for barneverntjenestene å tilrettelegge for barns medvirkning, etter § 1-6. § 1-7 fremhever at barnevernet må vise respekt for, og samarbeide med barn og foreldre. Kontaktpersoner har dermed ansvar for å gi barnet nok og nyttig informasjon, gi barnet anledning til å uttale seg og dokumentere samarbeidet.

En annen ny bestemmelse i barnevernloven (1992) fra 2018 er § 6-3 bokstav a som understreker at barnets synspunkt og begrunnelse for vektlegging av synspunktet skal fremgå i vedtak. Også hva som er barnets beste skal fremgå i alle vedtak. Dessuten ble § 7-19 som gjelder vedtak endret for å presisere barnets rett til medvirkning. Dette gjør at barnevernets dokumentasjonskrav til medvirkning øker. § 4-4 bokstav a første ledd bokstav c er også en ny bestemmelse som øker barnevernets dokumentasjonskrav. Her presiseres det at barnets mening skal tillegges stor vekt, og skal fremkomme i sakens dokumenter.

Også i forvaltningsloven og barneloven er det juridisk grunnlag for at barn har rett til å medvirke. Forvaltningsloven (1967) § 17 poengterer at mindreårige skal få mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, og synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet. Barneloven (1981, § 31) forteller at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt om saken det handler om skal bli hørt. Også her skal barnets meninger vektlegges etter hvor gammelt barnet er og barnets modenhet. Barn over syv år, men også barn som er yngre og i

stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og mulighet til å si sin mening før det blir tatt avgjørelser.

3.2 Undersøkelsesfasen

Barnevernet har ansvar for at barn får trygge oppvekstvilkår, og at barn får hjelp og omsorg til rett tid dersom de lever under skadelige forhold (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 18). Alle kommuner i Norge plikter å ha en barneverntjeneste. I undersøkelsesfasen i en barnevernssak har barnevernet plikt til å undersøke bekymringsmeldingen de har mottatt dersom det foreligger grunnlag for det, jamfør barnevernloven § 4-3. En undersøkelse varer i tre måneder, men kan utvides til seks måneder i særlige tilfeller. Hensikten er å få informasjon om barnets helhetlige livssituasjon og vurdere om tiltak er nødvendig etter barnevernloven kapittel 4 (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 95). Informasjonen kan komme fra barnet, foreldrene og offentlige instanser.

I undersøkelsesfasen har barnet rett til å medvirke (Rød & Heggdalsvik, 2016, s. 80). Barnet kan ha erfaringer og tanker om hvordan de opplever sin verden, og disse kan bli brukt som grunnlag for beslutningene som barneverntjenesten tar (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 110). Barnevernet kan få informasjon fra barnet om hva som har skjedd i spesifikke situasjoner, for å teste barnets forståelseevne og for å høre barnets synspunkt på forskjellige temaer (Vis & Thomas, 2009, s. 164).

3.3 Ulike forståelser av medvirkning

Det er ikke slik at barn enten medvirker eller ikke, for det finnes mange ulike forståelser av begrepet medvirkning. Arnstein (1969) sin stigemetafor "Eighth Rungs on a Ladder of Citizen Participation" viser hvordan medvirkning kan være alt mellom reell deltakelse og tomme ritualer uten at personen blir hørt (sitert i Seim & Slettebø, 2007, s. 31). Øverst på stigen finner en borgerstyring, som er den formen for medvirkning som gir personer mest makt, og rett under finner en delegert makt og partnerskap. Nedover på stigen finner en rådgivning, konsultasjon og informasjon. Terapi og manipulasjon ligger på de to nederste trinnene på Arnsteins stige. De tre øverste trinnene gir barn mulighet til å forhandle og delta i beslutningsprosesser. Når barn medvirker på måter som er beskrevet i de resterende trinnene har de ikke reell innflytelse, og avgjørelser blir tatt uten at deres synspunkt vektlegges.

Med inspirasjon fra Arnsteins stigemetafor utviklet Shier (2001) en modell med fem nivåer som er mer beregnet for barns medvirkning (Backe-Hansen, 2011, s. 14). På hvert av de fem nivåene finnes tre spørsmål kontaktpersoner kan stille seg selv, og på den måten kritisk reflektere over medvirkning. Når en prøver å forstå hvorfor en gjør som en gjør, og kanskje ønsker å endre handlingsmønsteret, kan en kalle det for kritisk refleksjon (Heyerdahl-Larsen, Popova & Obilie, 2014, s. 126). På det høyeste nivået i Shiers modell deler kontaktpersonen og barnet makt og beslutningsansvaret, og på det laveste nivået blir barnet kun lyttet til av kontaktpersonen (Backe-Hansen, 2011, s. 14). Det vil ikke alltid være mulig at barn medvirker på det høyeste nivået ettersom barn har ulik grad av modenhet og kompetanse.

I tillegg til ulike nivåer av medvirkning kan barn ha ulike forventninger til hva begrepet medvirkning betyr. Thomas (2002) intervjuet barn om hvilke forventninger de hadde til deltakelse, og hvilke forhold ved prosessen som var viktigst for dem (sitert i Strandbu & Vis, 2016, s. 152). Thomas ga dem ni forhold ved medvirkningsprosessen, og ba barna rangere dem. Å bli lyttet til mente de fleste barna var mest nødvendig, og å få viljen sin var det minst viktige. Strandbu og Vis (2016, s. 154) utførte en studie i 2016 med andre barn, men med samme ni forhold ved medvirkning som Thomas identifiserte. Deres studie viste i stor grad det samme som Thomas sin studie, altså at barn synes det er minst viktig å få bestemme, og viktigst å bli lyttet til og få si sin mening.

3.4 Forskning på barns medvirkning i praksis

Det har blitt gjort flere studier på barns medvirkning i barneverntjenesten de siste tiårene. Forskning viser stor variasjon i hvor mye barn medvirker, men hovedfunnet er at barneverntjenestene svikter i å la barn medvirke og sjelden vektlegger barnas synspunkt (NOU 2017:12, 2017, s. 106; Christiansen et al., 2015, s. 206).

Barneverntjenestene har trolig blitt bedre på å informere barna, men har enda et potensiale til å la barna uttale seg (Christiansen et al., 2015, s. 206). Samtidig kommer det frem i NOU 2017:12 (2017, s.106) at barneverntjenester svikter i la barn medvirke. Også der barn ble snakket med direkte, var det ikke tilrettelagt for at barna kunne uttale seg fritt om situasjonen de levde i.

Ulike studier viser at andre enn barna selv er hovedinformanter i undersøkelsesfasen. Skauge (2010, s. 32) sammenlignet en rekke studier som alle viste at barn ofte ikke ble sett eller hørt. Beslutningene som ble tatt i undersøkelsesfasen var i stor grad basert på samtaler med foreldre og samarbeidspartnere, ikke barna. Nyere studier har funnet de samme tendensene (Vis, Storvold, Skilbred, Christiansen & Andersen, 2015, s. 13; Aadnesen & Hærem, 2014, sitert i Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 51). Dessuten viser studier at kontaktpersoner sjeldnere involverer barn i undersøkelsesfasen enn i de andre fasene i barnevernet (Vis, 2004, sitert i Skauge, 2010, s. 70).

Skauge (2010, s. 14) sammenlignet barnevernsmappene til femti barn i år 2000 med mappene til femti barn i 2009 for å se hvordan barns medvirkning har endret seg. Hennes undersøkelse ble gjort på barn under alle faser i barnevernets arbeid, men Skauge presiserer at det ikke var forskjell på resultatene i undersøkelsesfasen fra de andre fasene (2010, s. 71). Resultatet viste at det oftere ble dokumentert deltakelse i 2000 enn i 2009 (Skauge, 2010, s. 60-65).

En kan også se store variasjoner i hvordan kontaktpersoner og barneverntjenester i Norge og andre vestlige land involverer barna. Vis (2014, s. 23) sammenlignet norske og internasjonale studier om hvor mange barn som deltar i barnevernets beslutningsprosesser. I studiene viste det seg at barn fikk mulighet til å uttale seg i alt fra 38 prosent til 87 prosent av sakene. Barnas meninger ble tillagt vekt i 17 prosent til 35 prosent av tilfellene. Andre studier viser de samme variasjonene både i Norge og internasjonalt (Lurie et al., 2015, s. 19).

3.5 Fem grunnleggende utfordringer

Studier har funnet fem grunnleggende utfordringer som gjør at barn ikke alltid medvirker i barneverntjenesten. Kontaktpersonens manglende kompetanse, kontaktpersonens frykt for å belaste barnet og at kontaktpersonen mener saken er uegnet, er barrierer for medvirkning. Organisatoriske forhold kan også hindre at barn medvirker i undersøkelsesfasen (Vis, Holtan & Thomas, 2012, s. 13-14; Strandbu, 2011, s. 85-90). I tillegg er barnefaktorer som alder og maktskjevhet et grunnleggende hinder for barns medvirkning (Vis, 2014, s. 57).

3.5.1 Frykt for å belaste barnet

Studier har vist at kontaktpersoner kan tro at barn blir skadelidende av å snakke om og få informasjon om sensitive tema (Vis et al., 2012, s. 13-14; Strandbu, 2011, s. 85).

Kontaktpersoner som unnlater å snakke med barn på grunn av dette tenker gjerne at barnet er sårbart, og derfor ønsker kontaktpersonen å beskytte barnet mot å snakke om vanskelige tema. For eksempel kan lojalitetskonflikter oppleves som en utfordring fordi barn står i en ubehagelig posisjon hvor de må velge mellom å forsvare foreldrene eller å blottlegge seg.

Videre kan kontaktpersoner også ha en redsel for konsekvensene dersom det kommer frem at barnet har blitt utsatt for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt (NOU 2017:12, 2017, s. 112).

3.5.2 Saken vurderes som uegnet

Kontaktpersoner kan også unnlate å involvere barn fordi saken vurderes som uegnet for barns medvirkning (Vis et al., 2012, s. 14). Noen kontaktpersoner vurderer at barn ikke er modne nok, og ikke evner å ha en fornuftig forståelse av eget liv. Andre kontaktpersoner hevder at barnets synspunkt ikke spiller noen rolle fordi nødvendige beslutninger må tas uavhengig av hva barnet mener. Kontaktpersonen kan tenke at barnet vil miste tillit og bli sint eller skuffet dersom barnet blir involvert, men ikke får bestemme (Skivenes, 2018, s. 24).

3.5.3 Organisatoriske forhold

Den tredje utfordringen kontaktpersoner står overfor er manglende struktur for å realisere barns deltakelse (Strandbu, 2011, s. 90). Barnevernet er i dag lagt opp slik at mange kontaktpersoner sliter med å finne tid og sted for samtaler med barn. Også individuelle tilpasninger kan være vanskelig fordi kontaktpersoner opplever tidspress (Christiansen, 2012). Videre har barneverntjenestene manglende eller mangelfulle rutiner for arbeidet rundt barns medvirkning fordi det ikke finnes klare føringer for når eller hvordan en barnesamtale skal gjennomføres (NOU 2017:12, 2017, s. 110).

Det er også varierende hvordan undersøkelsen gjennomføres i de ulike barneverntjenestene. Kvello-malen er implementert i mange kommuner i Norge, men ikke alle. Kvello-malen er

den mest utbredte undersøkelsesmalen som inneholder faste punkter som kontaktpersoner skal gjennomgå i en undersøkelse, og ett av punktene omhandler barns medvirkning (Vis et al., 2015, s. 30). Studier viser at barn er den viktigste informanten og oftere er i fokus i barneverntjenester der Kvello-malen blir brukt. Internasjonale studier viser også de samme resultatene ved bruk av andre undersøkelsesmalen (Rød & Heggdalsvik, 2016, s. 83; Léveillé & Chamberland, 2010 sitert i Rød & Heggdalsvik, 2016, s. 83).

3.5.4 Kontaktpersoners manglende kompetanse

Videre kan kontaktpersoner mene at de ikke har nok kompetanse for å snakke med barn (Vis et al, 2012, s. 13; Strandbu, 2011, s. 88). Dette er en barriere for barns medvirkning fordi kontaktpersoner som er usikker på sin kompetanse kan unngå barnesamtaler. Mange kontaktpersoner opplever økt bevissthet om viktigheten av barns involvering, men samtidig krever det trening å bli god på å snakke med barn. Det å tilegne seg tilstrekkelig kompetanse rundt dette er savnet av flere kontaktpersoner. Kontaktpersoner kan mangle kunnskap om blant annet samtalemotodikk, kommunikatv relasjonskompetanse for å snakke om belastende temaer og ferdigheter for å tolke barns atferd. De fleste barnevernspedagog- og sosionomstudentene har kun hatt teoretisk opplæring om dette (NOU 2017:12, 2017, s. 59 og 108).

3.5.5 Barnefaktorer

Den siste utfordringen som gjør at barn ikke alltid medvirker i en undersøkelse er barnefaktorer (Vis, 2014, s. 57). Barnefaktorer er forhold i barnets liv, og faktorer som blant annet alder og modenhet hindrer medvirkning. Jo eldre barn er, dess mer sannsynlig er det at de medvirker. En annen faktor er at barn kan trenge mer tid og rom enn voksne for å diskutere før deres synspunkt blir klart (Alexander et al. 2018, s. 32). En tredje faktor er at barn er avhengige av voksne og maktforholdet mellom barn og kontaktperson vil alltid være skjevt (Skauge, 2010, s. 18). Barnevernet har dessuten definisjonsmakt, som betyr at kontaktpersoner kan definere problemet, og hva som skal til for å løse det. Dette kan vanskeliggjøre at barnet medvirker (Wabeck, 2014, s. 58).

4.0 Drøfting

4.1 Frykt for å belaste barnet

Noen kontaktpersoner opplever at barns deltakelse kan være skadelig for barnet (NOU 2017: 12, 2017, s. 112). Barnekonvensjonen presiserer at både deltakelse og beskyttelse er nødvendig, men kontaktpersoner kan i noen tilfeller oppleve det som utfordrende å la barn medvirke og beskytte dem samtidig (Christiansen et al., 2015, s. 207). En kan undre seg over hva en kontaktperson skal gjøre dersom barnets deltakelse går på bekostning av barnets beste. For eksempel kan kontaktpersoner ønske å unngå å snakke med barn fordi de tenker det vil være å pålegge barna for mye ansvar. Et annet eksempel er at noen kontaktpersoner tenker barna vil oppleve vonde følelser dersom de må samtale om kontroversielle forhold eller uttrykke sine meninger. En kan si at dersom kontaktpersoner har en holdning om at for mye ansvar og deltakelse vil være skadelig for barna, vil det hindre at barna medvirker, (Skauge, 2010, s. 18).

Lojalitetskonflikter er et forhold som kan gjøre at kontaktpersoner tenker at barnet må beskyttes mot medvirkning. Ofte er barn lojale mot foreldre og andre nære, og noen foreldre presser barn til lojalitet ved hjelp av åpne og skjulte strategier. Barnet kan føle skyldfølelse, og selvbildet og selvfølelsen kan bli rammet. Et eksempel på en lojalitetskonflikt er at barnet kan frykte det å fortelle om foreldrenes omsorgskompetanse, og ønske seg en annen omsorgssituasjon. Barn kan uttrykke lojalitet på forskjellige måter, som å beskrive et utelukkende positivt bilde av foreldrene og rettferdiggjøre foreldrenes handlinger (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 282-283). Likevel dreier det seg ikke alltid om lojalitet når barn støtter foreldre, men barn kan være redd, usikker og mangle tillit til voksne generelt (Alexander et al., 2018, s. 34). Dersom en kontaktperson på tross av sin frykt for å involvere barnet gir barnet mulighet til medvirkning er det avgjørende at kontaktpersonen ikke krenker foreldre og andre nære personers verdighet. I tillegg er det hensiktsmessig å få barnet til å sette ord på følelser rundt lojalitetskonflikter (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 110 & 283).

Å gi barn for mye ansvar kan også oppleves problematisk for mange kontaktpersoner. Både i Arnsteins stigemetafor og i Shiers modell for medvirkning er det overordnede målet at barn skal inneha like mye makt som kontaktpersonen, og dele beslutningsansvaret (Seim & Slettebø, 2007, s. 32; Backe-Hansen, 2011, s. 14). Noen kontaktpersoner er redd for at barn skal føle skyldfølelse, og dermed involverer de ikke barna i undersøkelsesfasen. For eksempel

kan et barn være redd for å fortelle om forholdene hjemme fordi barnet kan føle skyld dersom barnevernet beslutter å flytte barnet ut av hjemmet. Bunkholdt og Kvaran (2015, s. 51) understreker at det må tydeliggjøres for barna at det er barnevernet som har ansvaret for beslutninger. Likevel kan det være vanskelig for barn å ikke føle skyld dersom barnevernet beslutter noe etter å ha fått opplysninger fra dem.

En annen årsak til at noen kontaktpersoner vurderer at barnet må beskyttes for deltakelse i undersøkelsesfasen er kontaktpersonen kan se på barnet som et objekt som trenger andres sikring. Objekter er ikke aktive deltakere, og kontaktpersonen har kun sin forståelse av barnets situasjon som beslutningsgrunnlag for å ikke snakke med barnet (Skjervheim, 1996 sitert i Skauge, 2010, s. 24). På den andre siden er det nødvendig at kontaktpersoner ser barn som både aktører og objekter, og tilnærmer seg barna med passelig avstand. Blir avstanden for stor, og kontaktpersoner objektiviserer barn for mye, kan kontaktpersonen overse viktige signaler, og barnet kan føle seg utrygg i situasjonen. Dette bidrar ikke til at barn får muligheten til å medvirke. Men det er også viktig at kontaktpersoner har en faglig distanse til barnet, slik at barnevernsarbeidet blir preget av profesjonalitet, ikke kun empati og emosjoner (Øvreeide, 2009, s. 24).

Objektivering, og barns lojalitetskonflikter og ansvarsfølelse kan sees på som utfordringer for å alltid tilrettelegge for barns medvirkning på grunn av kontaktpersoners ønske om å beskytte barna. I tillegg kan kontaktpersoners frykt for å belaste barn ved å snakke om vonde følelser og opplevelser være en barriere for å la barn medvirke i undersøkelsesfasen. Imidlertid kan en undre seg om barn egentlig blir skånet for dystre følelser dersom de holdes utenfor. Barn som lever under belastende forhold opplever trolig å ha ubehagelige følelser fra før, og vil ikke bli ytterligere skadet ved å snakke med kontaktpersonen om dem. En studie viser at svært få barn opplever det emosjonelt opprørende å få spørsmål om traumer (NOU 2017:12, 2017, s. 112). Det er altså ikke støtte for antakelsen om at barn blir skadelidende av å snakke om traumer. Derimot kan det å unnlate og spørre om vanskelige temaer få alvorlige konsekvenser, som for eksempel at barn ikke får riktig hjelp eller blir værende i risikable situasjoner. For å beskytte barn mot bekymringsverdige forhold i hjemmet er det avgjørende å snakke med barna om hvordan de opplever situasjonen. Barn har verdifulle tanker og meninger som hjelper kontaktpersonen å beskytte barnet på en hjelpsom måte (Øvreeide, 2009, s. 24). Barnets perspektiv er essensielt for å få frem et realistisk bilde av barnets livssituasjon og behov.

4.2 Saken vurderes som uegnet

Det er flere årsaker til at kontaktpersoner kan vurdere saken som uegnet for barns medvirkning (Vis et al., 2012, s. 14). Barnets modenhet og refleksjonsevne er eksempler på årsaker som gjør at noen kontaktpersoner mener det ikke er nødvendig å høre barnets stemme (Skivenes, 2018, s. 24). Det kognitive nivået barn innehar vil påvirke hvordan barn kan fortelle detaljert i en undersøkende samtale, og vil ha betydning for hvordan de kan resonnere seg frem til meninger. Når kontaktpersoner vurderer hva barnet kan mestre er alder en viktig faktor, men det er store individuelle forskjeller på hvert alderstrinn (Gamst, Langballe & Jacobsen, 2010 sitert i Skauge, 2010, s. 34). Barn er ikke enten kompetente eller ikke, eller rasjonelle eller ikke, men barnets kompetanse og rasjonalitet er under utvikling. Dermed må kontaktpersoner se barnets kompetanse ut fra hvilke situasjoner og spørsmål det handler om (Christiansen, 2012).

I noen tilfeller vurderer barneverntjenesten at bekymringen for barnet er lav, og kan hevde at barns medvirkning er unødvendig. At alvorlighetsgraden avgjør om barnet får mulighet til å delta eller ei er en utfordring for barns medvirkning i barneverntjenesten. Årsaken til at kontaktpersoner kan vurdere saken som uegnet er fordi barnevernloven (1992) § 4-3 annet ledd påpeker at undersøkelsen skal gjennomføres etter minste inngreps prinsipp, altså at undersøkelsen ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Dette betyr at i tillegg til å vurdere barnets alder og modenhet, må kontaktpersonen også vurdere hvordan samtaler skal gjennomføres etter bekymringens karakter. Kontaktpersoner har altså mulighet til å vurdere at det er lite bekymring for barnet, og derfor vil det bli mer omfattende enn nødvendig å involvere barnet. Likevel skal barn eldre enn syv år og yngre barn som vurderes som moden nok til å delta i prosessen alltid snakkes med etter barnevernloven (1992) §§ 1-6 og 6-3. Dette gjør at kontaktpersonen vil ha problemer med å begrunne at saken er uegnet for barns medvirkning uansett bekymringsgrad.

Andre ganger vurderer kontaktpersoner at saken er uegnet for barns medvirkning fordi barnets synspunkt ikke vil ha betydning for beslutningen som kontaktpersonen allerede har tatt. Dette bygger på en antakelse om at det er viktigst for barn å få bestemme. At barn ønsker å bli hørt, og ikke nødvendigvis få sin vilje har studier vist (Thomas, 2002 sitert i Strandbu & Vis, 2016, s. 152; Strandbu & Vis, 2016, s. 154). En kan da tenke at dersom alle kontaktpersoner blir bevisst dette, så vil ikke dette lenger være en hindring for barns medvirkning. Imidlertid kan

kontaktpersoner fortsatt oppleve dette som utfordrende ettersom utfallet av beslutninger ikke er uviktig for barna. For eksempel vil barn kunne være opptatt av hvor de skal bo og hvor ofte de skal se foreldrene sine. Der det derfor essensielt å involvere barna, slik de ikke sitter igjen med en følelse av å ikke bli tatt på alvor, lyttet til eller forstått (Strandbu & Vis, 2016, s. 152). Alexander et al. (2018, s. 65) poengterer at barn ofte ønsker å bli hørt i beslutninger som angår dem, og at deres meninger følges så langt det er mulig.

4.3 Organisatoriske forhold

Studier viser også at flere organisatoriske forhold kan hindre barns deltakelse (Strandbu, 2011, s. 90). Mangel på ulike steder og metoder for å tilpasse samtalen til det enkelte barnet er en barriere. Et annet organisatorisk problem er at flere kontaktpersoner opplever at tiden ikke strekker til. Mange kontaktpersoner demonstrerte i demonstrasjonstog og på sosiale medier for mindre tidspress og et ønske om økt bemanning under kampanjen #HeiErna tidligere i år (Rød, 2019, s. 46). Ettersom studier har vist at barnesamtaler er lite dokumentert, kan dette handle om at kontaktpersonene enten ikke prioriterer å bruke tid på å journalføre dem, eller snakke med barn i det hele tatt (Skauge, 2010, s. 84).

Hvor ofte barn blir snakket med varierer i høy grad mellom barneverntjenestene i landet. Dette kan forklares med lokale organisatoriske forhold på de ulike barnevernkontorene (Vis, 2014, s. 56). I hvilken grad barneverntjenestene bruker undersøkelsesmalen har vist seg å ha betydning. Selv om barn i større grad medvirker når kontaktpersoner baserer undersøkelser på maler, finnes det både positive og negative sider ved denne arbeidsformen. En styrke er at undersøkelsesmalen kan redusere faren for at barn ikke blir involvert ettersom dette er et punkt en ikke skal utelukke i undersøkelsen. Uten noen form for mal kan kontaktpersonens subjektive mening om at barnet blir skadelidende eller er uegnet for å delta bli prioritert. Men på den andre siden kan malen gjøre at det er lite rom for det individuelle ved det konkrete barnet og problematikken rundt. En kan ikke alltid dekke alle sider ved komplekse situasjoner med en standardisert mal (Vis et al., 2015, s. 23).

Det er ikke slik at Kvello-malen gjør at alle barn får medvirke i barnevernets undersøkelsesfase. Det er mest utbredt å anvende Kvello-malen delvis, og kontaktpersonene gjør en konkret vurdering i hvert tilfelle om hvilke elementer som skal undersøkes (Vis et al., 2015, s. 30-31). Det er store variasjoner i hvordan barneverntjenestene tilpasser

undersøkelsesarbeidet etter Kvello-malen. Ofte har dette sammenheng med at kontaktpersoner tidlig konkluderer med situasjonens alvorlighetsgrad og barneverntjenestens utfall. Om kontaktpersonen vurderer at det er behov for omsorgsovertakelse brukes Kvello-malen mer omfattende enn ved behov for hjelpetiltak (Lurie et al., 2015, s. 35). Dette kan gjøre at barnets medvirkning blir nedprioritert i saker hvor barneverntjenesten er lite bekymret, og barneverntjenesten kan i verste fall unnlate å avdekke skadelige forhold.

I tillegg til at barneverntjenestens bruk av undersøkelsesmaler påvirker barns medvirkning, kan også utskiftning av kontaktperson være en hindring for deltakelse. Barns mulighet til å opparbeide seg tillitt til kontaktpersonen blir i stor grad påvirket av organisatoriske forhold. Barn kan befinne seg i utfordrende livssituasjoner, og kan ha gode grunner til å ikke ville snakke med kontaktpersonen sin. Det kan for eksempel være at barnet ikke stoler på kontaktpersonen, eller andre som er tilstede under møtene. I løpet av en undersøkelse kan barnet oppleve å ha kontakt med flere forskjellige kontaktpersoner, og de får ikke bygget opp et tillitsforhold ettersom dette krever tid og stabilitet. Først når barnet og kontaktpersonen har utviklet en trygg relasjon kan barnet forstå informasjon gitt av kontaktpersonen og uttaler seg om sensitive tema (Christiansen et al., 2015 s. 204).

4.4 Kontaktpersonens manglende kompetanse

Mange kontaktpersoner ønsker å tilegne seg mer kompetanse om samtalemotodikk og tolkning av barns atferd. For å kunne øke muligheten for at barn får medvirke blir kompetanseheving trukket frem. En kan undre seg over hvordan en kan få til kompetanseheving. Kontaktpersoner har ofte mulighet til å delta på seminarer, men har sjeldnere anledning til å få systematisk veiledning over tid (NOU 2017:12, 2017, s. 109). Likevel finnes det flere kompetansehevingsprogrammer som for eksempel ”barnesamtalen” utviklet av Gamst i 2011. En utfordring med slike kompetansehevingsprogrammer er at samtalemotodene kontaktpersonene lærer er standardiserte metoder for kommunikasjon. Dette stiller blant annet BarnevernsProffene seg kritiske til, altså personer som tidligere har vært i kontakt med barnevernet (Joranger, 2016, s. 69-74). Dessuten blir kontaktpersoner vanligvis tryggere i samtaler med barn etter å ha tilegnet seg erfaring gjennom trening, ikke gjennom teoretiske seminarer. Dersom hovedutfordringen for barns fraværende medvirkning er manglende trening, kan rutiner og eksempler på spørsmål avhjelpe. Likevel kan ikke dette erstatte praktisk erfaring (NOU 2017:12, 2017, s. 109).

Hva kontaktpersoner behøver kunnskap og kompetanse om er stadig i endring. Samfunnet har endret synet på barn til å ha et barneaktørperspektiv, altså at barn sees på som aktive, skapende og handlende deltakere. I dag oppfattes barndommen som verdifull i seg selv. At en ser på barn som aktører utfordrer den tidligere oppfatningen av at barn er passive i møte med velferdsinstitusjoner som kan være undertrykkende (Seim & Slettebø, 2007, s. 23-24). Ved at kontaktpersoner betrakter barn som aktører viser dette at de er interessert i å samarbeide. Det er avgjørende at en relasjon mellom barnet og kontaktpersonen er etablert, og at maktforholdet er avklart, for at kontaktpersonen skal kunne å ha et barneperspektiv i samtalen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 110). Dersom kontaktpersoner ikke fornyer sine kunnskaper og holdninger rundt barneperspektivet vil det kunne sees på som en hindring for barns medvirkning.

Kontaktpersoner kan også mangle kompetanse om hva medvirkning betyr. Uten en klar oppfatning av hva medvirkning betyr blir det utfordrende å legge til rette for dette (Backe-Hansen, 2011, s. 16). Det kan være stor forskjell mellom å snakke med et barn og at barnet faktisk blir hørt og får medvirke. Medvirkning og medbestemmelse er to begreper som ofte blir brukt om det samme. Medbestemmelse betyr ikke at barnet skal bestemme selv, men at barnet er involvert og får uttale seg om spørsmål i eget liv før beslutninger tas (Strandbu & Vis, 2016, s. 148). Strandbu og Vis (2016, s. 148) refererer til Sandberg (2010) som problematiserer begrepet medvirkning. Hun mener barnet blir passivt fordi det er kontaktpersonen som må gjøre noe for at barnet skal bli hørt. På den andre siden synliggjør dette at det er kontaktpersonen som har ansvar for å høre på barnet, vurdere synspunktet og vektlegge i forhold til alder og modenhet. Seim og Slettebø (2007, s. 30) hevder også at medvirkning er et vagt begrep, og understreker at dersom kontaktpersoner gir informasjon til barn kan ikke dette kalles medvirkning fordi barnet ikke er en aktiv deltaker i situasjonen. Likevel trenger barn informasjon fordi uten informasjon om sin livssituasjon kan barn lage egne forklaringer og fantasier som kan være verre enn den faktiske situasjonen (Alexander et al., 2018, s. 31). Ved at kontaktpersoner opparbeider seg kompetanse om hvor ulikt medvirkning kan forstås, kan trolig flere kontaktpersoner legge til rette for dette.

Mye av barneverntjenestens arbeid er skjønnsbasert, og kontaktpersoner kan mangle kompetanse i hvordan å utøve skjønn. Dette kan sees på som en utfordring for barns medvirkning fordi det vanligvis er opp til kontaktpersoner å bedømme om barnet skal få

medvirke, og i hvilken grad barnets synspunkter skal vektlegges (Strandbu & Vis, 2016, s. 147). Skjønn handler om å vurdere og prioritere ulike sider ved komplekse situasjoner (Fellesorganisasjonen, 2015, s. 8). Det handler også om at kontaktpersoner kombinerer bruk av lovverket, erfaring, faglig kompetanse og informasjon om sakens kompleksitet (NOU 2012:5, 2012, s. 49). Det finnes sjeldent fasitsvar i barnevernsarbeid, og profesjonelt skjønn utøves gjennom hele undersøkelsesfasen. I barnekonvensjonen, Grunnloven, forvaltningsloven, barneloven, barnevernloven og forskrift om medvirkning og tillitsperson, understrekes det at barnets synspunkter skal vektlegges etter alder og modenhet. I blant annet barneloven og barnevernloven presiseres det at barn over syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter har rett til å medvirke. I stigende alder får barnet som regel også økt modenhet, og vil lære seg å se konsekvensene av sine valg og ønsker. Men hvordan kan en vurdere om et barn er moden nok til å medvirke, og forstå konsekvensene av sine synspunkter? En kan også spørre seg hvor kompetente kontaktpersoner må være for å kunne vurdere dette.

Forskningslitteraturen diskuterer begrepet modenhet i liten grad, så kontaktpersoner har lite forskning å støtte vurderingen sin opp mot. Som sagt er vurderingen av barns modenhet i stor grad skjønnsbasert, og vurderingen er stort sett opp til hver enkelt kontaktperson (Strandbu & Vis, 2016, s. 147). En annet aspekt er at flere kontaktpersoner ofte ser på barn som mer modne dersom barnets ønske samsvarer med kontaktpersonens synspunkter. Dessuten blir barn sjeldnere invitert til å delta i møter med barneverntjenesten dersom kontaktpersonen vurderer barnet som umodent (Vis, 2014, s. 27 & 52). Dette kan være problematisk for barnet som blir vurdert og legitimiteten til barnevernet.

Alexander et al. (2018, s. 66) hevder at alle barn er moden nok til å medvirke. Det finnes heller ikke noen nedre aldersgrense for å snakke med barn. Kontaktpersoners kompetanse om hvordan tilpasse samtalen og ordbruken til forskjellige utviklingstrinn kan muliggjøre medvirkning selv for de yngste barna (NOU 2017:12, 2017, s. 109). Videre kan alle barn med språkforståelse få informasjon fra kontaktpersonen. Å få informasjon kan sees på som en form for medvirkning på lavt nivå i Arnstein og Shier sine modeller (Seim & Slettebø, 2007, s. 32; Backe-Hansen, 2011, s. 14). En skal alltid etterstrebe medvirkning på høyest mulig nivå, men samtidig kan informasjon være svært nyttig ettersom barn kan kjenne at noe er ubehagelig, uten å forstå hvorfor det er slik. Informasjon om livshendelser og nære personer kan hjelpe

barna å sortere, og videre forstå følelsene sine. Informasjon skal tilpasses alder og modenhet, altså skal en ikke tilbakeholde informasjon etter alder og modenhet.

4.5 Barnefaktorer

Det er flere forhold med barnet som kan hindre medvirkning. Barnets utvikling i alder og modenhet påvirker barnets rasjonalitet og kompetanse. Dette gjør at barnet kan trenge tid på å gjøre seg opp en mening og forstå informasjon. Videre har barn et grunnleggende asymmetrisk forhold til voksne generelt, og kontaktpersoner i barneverntjenesten spesielt (Øvreide, 2009, s. 17). Barn kan betegnes som de sårbare som behøver hjelp fra barneverntjenesten som har tilgang på ressurser, tiltak og kunnskap. Det vil også være vanskelig for barn å beskytte seg selv mot maktmisbruk, fordi det vil være opp til kontaktpersonene å utøve makten slik den er til det beste for barna (Skau, 2013, s. 32; Askheim, 2012, s. 77). Dette kan hindre at barnets stemme blir hørt fordi kontaktpersonen kan konkludere med tiltak som vurderes som det beste for barnet, og ikke ta hensyn til barnets ønsker. Dessuten kan barnets følelse av avmakt gjøre at barnet ikke tror det vil ha betydning å fortelle om sine synspunkt.

Som sagt kan barn trenge tid og omsorg for å uttale seg fritt. I artikkel 12 i barnekonvensjonen poengteres det at barn har rett til *fritt* å gi uttrykk for sine synspunkter (Barne- og familiedepartementet, 1989). Barnet skal fritt kunne bestemme om det vil gi uttrykk for sine meninger eller ikke, og hva det eventuelt vil uttale seg om. Men hvor fritt kan egentlig barn uttale seg? Barn er sosialt integrerte og er avhengig av andres omsorg og beskyttelse for å kunne uttrykke sin mening. Barns meninger blir skapt gjennom interaksjon med andre (Ulvik, 2009 sitert i Strandbu & Vis, 2016, s. 148). Uten nok informasjon kan ikke barn gjøre opp meninger og delta i beslutningsprosesser. Dette har gjort at kontaktpersoner har fått en økt bevissthet rundt informasjonsdeling de seneste årene. Ofte kan barn trenge hjelp til å sortere livshendelser, og tid til å forstå informasjonen som blir gitt til dem (Alexander et al. 2018, s. 32).

Likevel kan det være utfordrende for barn å uttrykke seg fritt uansett hvor mye tid barnet får til å bearbeide informasjon. Dersom barns meninger og behov strider mot foreldrenes synspunkt kan det føles truende for barna (Ulvik, 2009 sitert i Strandbu & Vis, 2016, s. 148). Dersom barn føler lojalitet til foreldrene og foreldrene indirekte eller direkte presser dem, kan

det være problematisk for barn å fortelle fritt. Artikkel 12 i barnekonvensjonen forteller derfor at barn har rett til å uttale seg uten påvirkning eller press fra andre (Barne- og familiedepartementet, 1989). Det kan være vanskelig for kontaktpersoner å forhindre at foreldre presser barna, men kontaktpersoner kan selv også oppleve det utfordrende å ikke presse barnet til å uttale seg.

En annen barnefaktor som kan hindre barns deltakelse er det skjeve maktforholdet. Dersom en kontaktperson hevder at hun eller han vet hva som er best for barnet og tar beslutninger for barnet, kan en kalle dette for paternalisme. Det er helt nødvendig at kontaktpersoner bestemmer overfor barnet, men dette også kan overskygge at kontaktpersonen verdsetter barnets kompetanse (Skivenes, 2018, s. 14-15). Paternalisme kan gjøre at barnet blir ekskludert fra å få informasjon og mulighet til deltakelse. En kan skille mellom myk og hard paternalisme. I noen tilfeller er ikke barn kompetente til å foreta velinformerte valg, og barneverntjenesten kan da for eksempel iverksette tiltak selv om barnet ikke ønsker dette. Dette kan sees på som en form for myk paternalisme, og det er grunnleggende for at barnevernet skal kunne beskytte og hjelpe barn. Kontaktpersoner kan derimot utøve hard paternalisme i tilfeller der barn er i stand til å ta selvstendige valg, men ikke tar hensyn til barns ønsker, og velger å utøve makt og ikke ta hensyn til barns ønsker (Nordtvedt, 2008, s. 255-256). Paternalisme er altså essensielt i barneverntjenesten, men kan vanskeliggjøre barns medvirkning.

Arnsteins og Shiers modeller poengterer at barn må ha innflytelse for at medvirkningen skal være reell, men dette vil ikke barn alltid ha dersom kontaktpersonen opptrer paternalistisk (Seim & Slettebø, 2007, s. 32; Backe-Hansen, 2011, s. 14). Barnets ønske må ofte være forenlig med det kontaktpersonen vurderer som barnets beste for at ønsket skal kunne realiseres. For eksempel kan en tenke seg at barneverntjenesten ikke tar hensyn til barnets uttalelser om at det fortsatt ønsker å bo hos mor, dersom de vurderer at mors omsorgskompetanse ikke er tilstrekkelig. Trolig vil mange barn kun få mulighet til å delta på stigetrinn tre i Arnsteins stigemetafor, altså partnerskap, i barneverntjenesten. Da får barn anledning til å si sin mening og å delta i noen beslutningsprosesser. Årsaken til at det er utfordrende for kontaktpersoner å la barn medvirke på høyere stigetrinn er dersom kontaktpersonen og barnet ikke enes. Barn skal i dag ha mulighet til innflytelse, men har enda ikke rett til å bestemme (Seim & Slettebø, 2007, s. 29).

Det kan imidlertid diskuteres hvor legitimt det er at kontaktpersoner opptrer paternalistisk og begrenser friheten til barn på grunnlag av at kontaktpersonen handler ut fra hva som subjektivt oppfattes som det beste for barnet. I tillegg kan en undre seg over hvem som anses som kompetente nok til å ta avgjørelser på barns vegne, uten at barna har fått mulighet til å delta (Skivenes, 2018, s. 16). Personer er mer tilbøyelig for å opptre paternalistiske når de antar at andre er mindre informerte, har svak logisk sans og dårlig forståelse (Goodin, 1993 sitert i Skivenes, 2018, s. 16). Ettersom barn har ulik kompetanse og kan være mindre rasjonelle enn voksne, kan barn bli utsatt for kontaktpersonens paternalisme. Kritisk tenkning kan hjelpe kontaktpersonen å begrunne paternalisme. Likevel kan det være problematisk for kontaktpersoner å vurdere hvor paternalistiske de skal opptre for både å ivareta barnets beste og barnets stemme.

Fordi barnevernet har mye makt i form av beslutningsmyndighet, kan en stille spørsmål om medvirkning tilslører ulikheten i maktforholdet ved å gi barn forhåpninger og urealistiske forventninger. I noen situasjoner medfører dette riktighet fordi barnevernets lovverk gir kontaktpersoner rettigheter til å gripe inn i barnets liv, for eksempel ved å starte opp en undersøkelse eller iverksette hjelpetiltak. Dersom kontaktpersonen iverksetter hjelpetiltak uten barnets samtykke har ikke barnet medvirket på de høyeste nivåene som Shier og Arnstein beskriver, altså at makten og beslutningsansvaret er jevnt fordelt mellom barn og kontaktperson (Seim & Slettebø, 2007, s. 32; Backe-Hansen, 2011, s. 14)

På den andre siden er barns kontakt med barnevernet i all hovedsak basert på samtykke og frivillighet. Barnets ønsker og motivasjon er viktig for valg av hjelpetiltak etter barnevernloven (1992) § 4-4. Dette er fordi hva barnet mener om hjelpetiltaket har stor betydning for hvor vellykket det blir senere. Samarbeid og forhandlinger mellom barneverntjenesten og barnet er derfor nødvendig for å oppnå ønsket resultat av tiltaket (Christiansen & Kojan, 2016, s. 100-105).

Imidlertid kan en diskutere hvor frivillig hjelpetiltakene egentlig er for barn (Seim & Slettebø, 2007, s. 40). Ettersom barn under 15 år sjelden er part i barnevernsprosessen, er det som regel foreldrene som samtykker på vegne av barna til hjelpetiltak. Dette kan sees på som problematisk knyttet til barnets rett til medvirkning. Forskning viser at beslutningen om et tiltak skal iverksettes eller ikke er sterkest påvirket av foreldrenes ønsker. Det er blant annet to årsaker til dette. For det første kan kontaktpersoners fokus på foreldrenes

omsorgskompetanse få større oppmerksomhet enn hvordan omsorgsutøvelsen påvirker barnet. En annen årsak kan være at barnet er lite direkte involvert i barnevernets arbeid, og blir i for stor grad et objekt som skal undersøkes (Vis et al., 2015, s. 13 & 22).

I andre tilfeller samsvarer ikke barnets og foreldrenes ønsker, og det vil være utfordrende å vurdere hva som skal vektlegges tyngst av foreldrenes ønsker og barnets ønsker. En kan si at foreldreperspektivet og barneperspektivet kolliderer. Hvordan kontaktpersonene skal vurdere informasjon gitt av foreldrene opp mot barnas meninger har noen klare juridiske føringer, samtidig som mye er basert på skjønn. Da regjeringen fremla forslag til endring i barnevernloven i Prop. 106 L ((2012-2013), 2013, s. 11) understrekes det at foreldrenes rettigheter skal ikke prioriteres over barns behov for beskyttelse og omsorg.

Selv om maktforholdet mellom kontaktperson og barn er grunnleggende asymmetrisk, kan maktforholdet likevel preges av verdighet (Alexander et al., 2018, s. 29). Ettersom kontaktpersoner alltid innehar en posisjonsmakt, er det essensielt at kontaktpersoner avklarer deres mulighet til maktutøvelse (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 109). Tillit kan bygges ved at kontaktpersonen forklarer sin rolle, hensikten med barnevernet og tiltakene, i tillegg til å dele hva barnevernet vet om barnets livssituasjon. Videre kan gjensidig anerkjennelse og verdighet prege relasjonen dersom kontaktpersonen er interessert og undrende ovenfor barnet (Alexander et al. 2018, s. 29). Dessuten kan barn i kontakt med barneverntjenesten være sårbare, og det er viktig at kontaktpersoner kontinuerlig reflekterer over roller, skjønn og makt i yrkesutøvelsen (Backe-Hansen, 2016, s. 38).

5.0 Avslutning

Tema for denne teksten er utfordringer med barns medvirkning i barnevernet, med fokus på undersøkelsesfasen. Barns medvirkning har hatt stor politisk, sosialfaglig og juridisk oppmerksomhet de siste tiårene, og barns rett til medvirkning er sterkt juridisk forankret. Årsaken til denne oppmerksomheten henger sammen med det endrede samfunnssynet på barn. Barn blir i større grad enn før sett på som subjekter som har innflytelse. Likevel kommer det frem at ikke alle barn medvirker i undersøkelsesfasen i barneverntjenestene. Studiene viser at det i stor grad varierer i hvor mye barn medvirker, og at barns synspunkt sjeldent vektlegges i beslutningsprosessene. Problemstillingen for denne oppgaven har vært todelt, men henger likevel sammen. Det er drøftet hvilke ulike måter en kan forstå begrepet medvirkning, og hvilke utfordringer som gjør at barn ikke alltid medvirker i barneverntjenesten.

Teksten har i hovedsak fokusert på hvilke utfordringer som gjør at barn ikke alltid medvirker i barneverntjenesten. Forskning og faglitteratur har identifisert fem grunnleggende utfordringer med barns medvirkning. Den første utfordringen som ble drøftet er kontaktpersoners mulige frykt for å belaste barnet. Det ble blant annet diskutert hvordan kontaktpersoner kan ønske å beskytte barn mot å snakke om vanskelige tema og pålegge barn ansvar. Studier viser at denne frykten ofte er ubegrunnet, men kan likevel oppleves reell for kontaktpersonen. En annen årsak til barns manglende medvirkning er at noen kontaktpersoner vurderer saken som uegnet for medvirkning. Vurderingen kan skje på grunnlag av kontaktpersonens tanker om barns modenhet og refleksjonsevne eller at saken allerede er avgjort. Oppgaven drøfter hvordan kontaktpersoner i noen tilfeller lar være å snakke med barn fordi bekymringen er lav, og hvor legitimt dette er.

Organisatoriske forhold er den tredje grunnleggende utfordringen. Tid, rutiner, undersøkelsesmaler og utskiftning av personale er faktorer som kan gjøre at barnet ikke får opparbeidet seg nok tillit til å kunne fortelle fritt til sin kontaktperson. Videre er kontaktpersoners manglende kompetanse en avgjørende hindring. Det diskuteres hvordan kontaktpersoner kan heve kompetansen sin på samtalemotodikk, hvordan standardiserte samtalemotoder kan føles kunstig, og hvordan manglende kompetanse om skjønnsutøvelse kan gå på bekostning av barns medvirkning. Den siste utfordringen teksten drøfter er forhold knyttet til barnet. Her diskuteres det hvor fritt barn egentlig kan uttale seg, ettersom de kan være begrenset av deres modenhet og kompetanse. Barn og kontaktpersoner har et

asymmetrisk maktforhold, og oppgaven drøfter hvor legitimt det er at kontaktpersoner opptrer paternalistisk.

Ettersom medvirkning er et vagt begrep som kan forstås på forskjellige måter har teksten også diskutert denne betydningen. Det er nødvendig at kontaktpersoner har en forståelse av begrepet for å kunne bidra til at barn medvirker. Det finnes utallige ulike oppfatninger av hva medvirkning betyr. Oppgaven har presentert to ulike modeller som viser hvor forskjellig medvirkning kan forstås. Hovedfunnet er at barn ikke alltid kan medvirke på de mest ideelle nivåene på grunn av flere utfordringer. Det er heller ikke alltid at barn ønsker å ha en større grad av innflytelse, men det viktigste er at barn får muligheten til å si sin mening.

Kildeliste

- Alexander, Glorija, Toresen, G. & Steinrem, I. (Red.). (2018). *Barnas barnevern: Trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid: Floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Backe-Hansen, E. (2011). *Teoretiske perspektiver i synet på ungdoms medvirkning: En litteraturgjennomgang*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Vedlegg til NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning.
- Backe-Hansen, E. (2016). Barn og unges medvirkning i barnevernet: Hvorfor og hvordan? I K. Stensæth, V. Krüger & S. Fuglestad (Red.), *I transitt - mellom til og fra: Om musikk og deltakelse i barnevern* (s. 37-48). Oslo: Norges musikkhøgskole; Senter for forskning i musikk og helse (CREMAH).
- Barne- og familiedepartementet. (1989). *FNs barnekonvensjon: FNs konvensjon om barns rettigheter*. Hentet 8. April 2019 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017). *Retningslinjer til barneverntjenestens saksbehandling: Retningslinjer til lov om barneverntjenester av 17. Juli 1992*. Oslo: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet.
- Barneloven. (1981). Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7). Hentet 8. April 2019 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet 23. Mars 2019 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Tidsskriftet Norges Barnevern* 89(1-2), 16-30. Hentet 2. Mars 2019 fra https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/tnb/2012/01-02/hvorfor_har_barnevernet_problemer_med_aa_se_og_behandle_barn
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2016). Beslutninger om hjelpetiltak i hjemmet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 92-107). Oslo: Universitetsforlaget.
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K. J. S., Aarland, K. & Backe-Hansen, E. (2015). *Forskningkunnskap om barnevernets hjelpetiltak*. Bergen: Uni Research Helse, RKBU Vest. Hentet 14. April 2019 fra https://www.bufdir.no/global/Forskningkunnskap_om_barnevernets_hjelpetiltak.pdf

- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. Utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dalland, O. & Trygstad, H. (2017). Kilder og kildekritikk. I O. Dalland (Red.), *Metode og oppgaveskriving* (s. 149-167). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere: Stå opp for trygghet*. Oslo: FO.
- Forskrift om medvirkning og tillitsperson. (2014). Forskrift om medvirkning og tillitsperson (FOR-2014-06-01-697). Hentet 15. April 2019 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-06-01-697>
- Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandling i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). Hentet 8. April 2019 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet 8. April 2019 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>
- Heyerdahl-Larsen, J., Popova, B. & Obilie, J. (2014). Å møte ubehaget gjennom kritisk refleksjon. I A. Ohnstad, M. Rugkåsa & S. Ylvisaker (Red.), *Ubehaget i sosialt arbeid* (s. 125-127). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Joranger, L. (2016). "Hvorfor gjentar dere det siste ordet vi sier hele tida?". *Fontene forskning*, (1), 69-74.
- Kane, A. A. (2016). Barns menneskerettslige krav på beskyttelse: En sammenligning av juridiske rammer for bekymringsmelding og undersøkelse i Norge og England. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(1), 52-67. <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-05>
- Lurie, J., Kvaran, I., Tjelflaat, T. & Sørli, H. E. (2015). *Barneverntjenestens arbeid med barnevernundersøkelser i Midt-Norge* (RKBU-rapport nr. 4/2015). Hentet 3. April 2019 fra <https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/RKBU-rapport+4-2015+Barneverntjenestens+arbeid+med+barnevernunders%C3%B8kelser+i+Midt-Norge.pdf/a8c38925-42ed-4a63-85c8-982989fc172b>
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 34-47). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordtvedt, P. (2008). Profesjon og paternalisme. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 254-257). Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet 12. April 2019 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for*

- vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet 29. Mars 2019 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/horin_gsnorat-1595756.pdf
- Prop. 169 L (2016-2017). (2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*. Hentet 3. April 2019 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/>
- Rød, P. A. & Heggdalsvik, I. K. (2016). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 76-91). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rød, S. (2019). Jeg er rørt over responsen. *Fontene*, (2), 46-47.
- Seim, S. & Slettebø, T. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp: Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4. Utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skauge, B. (2010). *Er det noen som vil høre på meg?: Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermidvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis? Blir barnets stemme mer framtreddende?* (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet 23. April 2019 fra <http://hdl.handle.net/11250/267722>
- Skivenes, M. (2018). Barnevern i endring. I Alexander, Glorija, G. Toresen & I. Steinrem (Red.), *Barnas barnevern: Trygt, nyttig og samarbeidende for barn* (s. 12-37). Oslo: Universitetsforlaget.
- Strandbu, A. (2011). *Barns deltakelse: Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Strandbu, A. & Vis, S. A. (2016). Barnets deltakelse i beslutningene. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 144-161). Oslo: Universitetsforlaget.
- Vis, S. A. (2014). *Factors that determine children's participation in child welfare decision making: From consultation to collaboration* (Doktoravhandling, UiT Norges arktiske universitet). Hentet 1. April 2019 fra <https://hdl.handle.net/10037/7042>
- Vis, S. A. & Thomas, N. (2009). Beyond talking: Children's participation in Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work*, 12(2), 155-168. <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1080/13691450802567465>
- Vis, S. A., Holtan, A. & Thomas, N. (2012). Obstacles for child participation in care and protection cases: Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21(1), 7-23. <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1002/car.1155>
- Vis, S. A., Storvold, A., Skilbred, D. T., Christiansen, Ø. & Andersen, A. (2015).

Statusrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid: Høsten 2014 (RKBU Nord-rapport). Hentet 1. Mai 2019 fra https://www.bufdir.no/global/RKBU_Nord_Statusrapport_om_barnevernets_undersokelsesarbeid.pdf

Wabeck, K. (2014). Lojalitet til hvem? I A. Ohnstad, M. Rugkåsa & S. Ylvisaker (Red.), *Ubehaget i sosialt arbeid* (s. 57-59). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn: Metodiske samtaler med barn i vanskelige situasjoner* (3. Utg.). Kristiansand: Høgskoleforlaget.